વીર સંવત ૨૪૯૨, ચૈત્ર સુદ ૪, શનિવાર
તા. ૨૬-૦૩-૧૯૬૬
ગાથા–૧૨, ૧૩. પ્રવચન નં. ૧૧

દસ (ગાથા) ચાલી. અગિયારમીમાં કહ્યું એના ઉપર શિષ્યનો પ્રશ્ન છે. શું કહ્યું હતું એમાં? જુઓ!

दोहा - मथत दूध डोरीनितें, दंड फिरत बहु बार।
राग द्वेष अज्ञानसे, जीव भ्रमत संसार।।११।।

છે ને ઉપર? હિન્દી. જેમ દોરી વડે દંડને આ દૂધ આદિમાં મથે છે ને? તો દંડ–રવૈયો બહુ ફર્યા કરે છે. એમ અનાદિથી પોતાનું આત્માનું સ્વરૂપ આનંદ ને જ્ઞાન છે એના ભાન વિના શુભ અને અશુભ રાગ, પુણ્ય ને પાપનો રાગ અને એમાં મને સુખ છે એવો મિથ્યાત્વભાવ એનાથી અનંતકાળથી પરિભ્રમણ કરી રહ્યો છે. સંસારમાં ક્યાંય સુખ નથી. આત્મા સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર તીર્થંકરદેવે જે આત્મા જોયો એ આત્મા તો અંતર આત્મા, અંતર આનંદ સ્વરૂપ છે. એ અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપને ભૂલી અનાદિથી પુણ્ય-પાપના ભાવ અને એ મારા એવો મિથ્યાત્વભાવ (કરીને) એનાથી નવા કર્મ બાંધી અને અનંતકાળથી પરિભ્રમણ ચોરાશીમાં કરી રહ્યો છે. સમજાણું કાંઈ? એને ક્યાંય સુખ છે નહિ, સુખ તો આત્મામાં છે.

મુમુક્ષુ :– સુખની જાત ..

ઉત્તર :– સુખની જાત એક છે એમ કહેશે હમણાં. જડમાં ક્યાંય સુખ-બુખ નથી. ભૂલ કીધું ને, આ શું કીધું ભૂલ? **'રાગ-દ્વેષ અજ્ઞાનસે'** ભૂલ તો કીધી. પોતાનો સ્વભાવ જ્ઞાનાનંદ સ્વરૂપ છે એને ભૂલી અને શુભ-અશુભભાવ વિકાર થાય એમાં મને ઠીક છે અને એ પુણ્યના ફળ તરીકે આ ધૂળ આદિ મળે, આ સ્વર્ગ મળે ને આ લક્ષ્મી મળે એમાં મને ઠીક છે એવી માન્યતા તેને ભગવાન મિથ્યાત્વ કહે છે.

મુમુક્ષુ :– એવી માન્યતા તો બધા જીવોની છે.

ઉત્તર :– બધા જીવો (માને) તો બધા મિથ્યાદષ્ટિ (છે). આવું માને ત્યાં સુધી. એ માટે તો પ્રશ્ન છે અહીંયાં. સમજાણું કાંઈ?

આત્માની શાંતિ આત્મામાં છે. ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર વીતરાગ ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરે આત્મામાં શાંતિ અંદર પ્રગટ કરીને પૂર્ણાનંદની પ્રાપ્તિ કરી.

મુમુક્ષુ :– અત્યારે તો શાંતિ સંતાઈ ગઈ છે.

ઉત્તર :– સાંભળો.. સાંભળો! શાંતિ સંતાઈ ગઈ ઇ જ કહે છે, મૂઢને લઈને સંતાઈ

ગઈ એમ કહે છે. ભાન નથી કે આ આત્મા શું અને હું શેમાં માની રહ્યો છું? અત્યારે શેમાં માની રહ્યો છું.

મુમુક્ષુ :– પહેલા પ્રગટ હતું...

ઉત્તર :– હતું કે દિ' પ્રગટ? ભાન હતું કે દિ'? અનાદિકાળથી નિગોદના ભવ અનંત કર્યા. એકેન્દ્રિય નિગોદ છે ને? એક શરીરમાં અનંતા જીવ. આ બટાટા, શકરકંદ. શું કહેવાય? આલુ. લીલ, ફૂગ, કંદમૂળમાં અનંતા જીવ છે. એમાં પણ અનંતવાર રહ્યો છે. ન્યાંથી નીકળીને અનંતવાર માણસ થયો, દેવ થયો, નારકી થયો, ઢોર થયો. અનંતવાર ભવ કર્યા. એક પુણ્ય ને પાપના વિકારી ભાવ એને સુખરૂપ માન્યા. એના ફળના બંધનને પણ ઠીક માન્યું કે પુણ્ય બંધન હોય એ મને ઠીક અને એના ફળ તરીકે આ ધૂળ આદિ સંયોગ મળે સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, લક્ષ્મી (એને ઠીકપણે) માન્યું છે. બરાબર હશે 'બાબુભાઈ'? આ બધા પૈસાવાળા સુખી કહેવાય છે ને? ઇ કહેશે હમણાં.

મુમુક્ષુ :– માને તો..

ઉત્તર :– માને તો. માને છે. માને તો સુખી કે દિ' હતા? ધૂળમાં. માને એટલે સુખી થઈ જાય? ઝેર ખાઈને જીવવું માંગે એટલે જીવવું થઈ જાય?

આત્મામાં આનંદ છે, આત્માનો ધર્મ આત્મામાં છે. ધર્મ એટલે સ્વભાવ. અનંત પરમાત્મા વીતરાગ દેવે આત્માનો ધર્મ આત્મામાં છે (એમ જોયું છે). ધર્મ એટલે સ્વભાવ. એવો સ્વભાવ આત્માનો અંતર ન માનતા શુભ-અશુભ રાગ થાય, વિકાર પુણ્ય-પાપ, એનું બંધન અને એના ફળ એમાં પોતાને ઠીક છે એમ અનાદિથી માની રહ્યો છે. કહો, સમજાણું કાંઈ?

મારું હિત, મારું હિત સંવર-નિર્જરા ને મોક્ષની દશા (છે). એ તો મારા અંતર સ્વભાવમાંથી પ્રગટે એવી ચીજ છે. એ કાંઈ બહારથી આવે એવી નથી. એવું ન-ભાન–એનું અભાન કરીને બહારમાં ક્યાંક સુખ માટે મથી રહ્યો છે. સમજાણું કાંઈ? બહારનો ત્યાગી થયો હોય તો પણ અંદરના શુભરાગ ને અશુભરાગમાં મીઠાશ માને એ પણ મિથ્યાત્વનો ત્યાગી નથી, સમ્યગ્દષ્ટિનો ત્યાગી છે. સમજાય છે કાંઈ? આત્મામાં થતાં શુભ ને અશુભભાવ એમાં અશુભભાવ તો ઠીક પણ શુભભાવ ઠીક છે, હિતકર છે એમ માને છે એ સમ્યગ્દષ્ટિનો, સમ્યગ્દર્શનનો ત્યાગ કર્યો છે એણે. મિથ્યાદર્શનને ગ્રહણ કર્યું છે. સમજાણું કાંઈ? એ વાત પહેલી કરી.

'રાગ દ્વેષ અજ્ઞાનસે, જીવ ભ્રમત સંસાર.' અનંતકાળથી અજ્ઞાનપણે આત્માના ભાન વિના હું આત્મા સિદ્ધ સ્વરૂપે છું. સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે આત્માને ઉપયોગ, જાણપણું, દર્શન, જ્ઞાન દર્શન, લક્ષણવાળો ભગવાને જોયો. એ કાંઈ આ (પુણ્ય-પાપના) ભાવ થાય એ એનું સ્વરૂપ નથી. દેહાદિ તો માટી, જડ, પ્રત્યક્ષ પર છે. સમજાણું કાંઈ? બાયડી, છોકરા ધૂળ તો વળી ક્યાંય બહાર રહી ગયા. એમાં મને મીઠાશ ને ઠીક છે એવી માન્યતા, તેને અહીંયાં ભગવાન

મિથ્યાદષ્ટિ મિથ્યાત્વ કહે છે. એ મિથ્યાત્વને લઈને પછી રાગ-દ્વેષ થયા. અનુકૂળતામાં પ્રેમ, પ્રતિકૂળતામાં દ્વેષ, ઇષ્ટ વસ્તુ દેખીને પ્રીતિ અને અનિષ્ટ દેખીને અપ્રીતિ (થયા). એમ મિથ્યાદષ્ટિના મૂળ બિજડા રાગ-દ્વેષની ઉત્પત્તિ મિથ્યાત્વમાંથી થઈ છે. સમજાણું કાંઈ? હવે શિષ્યનો પ્રશ્ન છે.

यहाँपर शिष्य पूछता है कि स्वामिन्! माना कि मोक्षमें जीव सुखी रहता है। किन्तु संसारमें भी यदि जीव सुखी रहे तो क्या हानि है?- कारण कि संसारके सभी प्राणी सुखको ही प्राप्त करना चाहते हैं। जब जीव संसारमें ही सुखी हो जाँय तो फिर संसारमें ऐसी क्या खराबी है? जिससे कि संत पुरुष उसके नाश करने के लिये प्रयत्न किया करते हैं? इस विषयमें आचार्य कहते हैं - हे वत्स-

विपद्भवपदावर्ते, पदिकेवातिबाह्यते।
यावत्तावद्भवन्त्यन्याः, प्रचुरा विपदः पुरः।।१२।।

अर्थ :- जबतक संसाररूपी पैरसे चलाये जानेवाले घटीयंत्र[१]में एक पटली सरीखी एक विपत्ति भुगतकर तय की जाती है कि उसी समय दूसरी दूसरी बहुतसी विपत्तियाँ सामने आ उपस्थित हो जाती हैं।

विशदार्थ :- पैरसे चलाये जानेवाले घटीयंत्र[२]को पदावर्त कहते हैं, क्योंकि उसमें वार वार परिवर्तन होता रहता है। सो जैसे उसमें पैरसे दबाई गई लकड़ी या पटलीके व्यतीत हो जानेके बाद दूसरी पटलियाँ आ उपस्थित होती हैं, उसी तरह संसाररूपी पदावर्तमें एक विपत्तिके बाद दूसरी बहुतसी विपत्तियाँ जीवके सामने आ खडी होती हैं।

इसलिये समझो कि एकमात्र दुःखोंकी कारणीभूत विपत्तियोंका कभी भी अन्तर न पड़नेके कारण यह संसार अवश्य ही विनाश करने योग्य है। अर्थात् इसका अवश्य नाश करना चाहिये।।१२।।

दोहा - जबतक एक विपद टले, अन्य विपद बहु आय
पदिका जिमि घटियंत्र में, बार बार भरमाय।।१२।।

'ઉત્થાનિકા :– યહાં પર શિષ્ય પૂછતા હૈ કિ સ્વામિન્! માના કિ મોક્ષમેં જીવ સુખી રહતા હૈ.' જુઓ! એક અપેક્ષાએ તમારી વાત ઠીક છે, શિષ્ય એમ કહે છે. મોક્ષ એટલે આત્મામાં વસ્તુ આત્માના આનંદ, શ્રદ્ધા, જ્ઞાન પ્રગટ કરી અને આત્માની પૂર્ણ આનંદદશા સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત થાય ત્યાં મોક્ષ હશે, મોક્ષ છે, સુખ (છે) ઠીક છે, માનો કે. એમ કહે છે. આત્મામાં આનંદ છે એનું સમ્યગ્દર્શન વડે ભાન કરી, સમ્યગ્જ્ઞાન વડે વેદન કરી, સમ્યક્ચારિત્ર

---

१. आकस्मिकागत। २. एक यंत्रविशेष जो पानी उलीचनेके काम आता है।

વડે સ્વરૂપમાં રમણતા કરી અને સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત થાય (તો) માનો કે ત્યાં મોક્ષમાં જીવ સુખી રહે છે, શિષ્ય એટલું કહે છે. છે ને ઉત્થાનિકા? **'કિન્તુ સંસારમેં ભી યદિ જીવ સુખી રહે તો ક્યા હાનિ હૈ?'** અહીં સંસારમાં રહ્યા કાંઈક સુખ મળે તો વાંધો શું છે તમને? શિષ્ય ગુરુને પ્રશ્ન કરે છે. 'પોપટભાઈ'!

મુમુક્ષુ :- વાત સમજવા માટે છે.

ઉત્તર :- એમ. આ બધા તમે પૈસાવાળા સુખી છો એમ દુનિયા કહે છે, એ વળી ... થોડા ભલા સુખી છે કે નહિ?

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- માનેથી કાંઈ સુખ થઈ જાય ધૂળમાં? પૈસા ક્યાં, બાયડી ક્યાં, છોકરા ક્યાં હાડકા ને માંસ, આ તો ચામડા છે. બાયડીનું શરીર ચામડા, માંસ ને હાડકા છે. ન્યાં સુખ છે? સુખ આત્મામાં છે એવા ભાન વિના પરવસ્તુના ફળમાં ને પરમાં સુખ માની અને ચાર ગતિમાં રખડી રહ્યો છે. ત્યારે શિષ્યે કહ્યું, માનો પ્રભુ! મોક્ષમાં ભલે સુખ હો પણ સંસારમાં સુખી રહે તો શું હાનિ છે?

'કારણ કિ સંસારકે સભી પ્રાણી સુખકો હી પ્રાપ્ત કરના ચાહતે હૈં.' સુખની પ્રાપ્તિ કરવા માંગે છે. **'જબ જીવ સંસારમેં હી સુખી હો જાય તો ફિર સંસારમેં એસી ક્યા ખરાબી હૈ?'** તો સંસારમાં ખરાબ શું છે? 'બાબુભાઈ'! બરાબર છે? આ જુઓને આ પાંચ-પચીસ લાખ રૂપિયા, લુગડા આવા પહેરીને બેઠે, ખાય-પીવે ને આમ લહેર કરે તો શું દુઃખ છે? એમ કહે છે. અહીં સુખી રહે તો વાંધો શું છે તમને? એમ શિષ્ય પૂછે છે. મોક્ષમાં સુખ છે માનો હશે, પણ અહીં સુખી રહે તો વાંધો શું તમને?

મુમુક્ષુ :- બે પ્રકારનું સુખ આવ્યું.

ઉત્તર :- બે પ્રકારનું સુખ આવ્યું. **'જબ જીવ સંસારમેં હી સુખી હો જાય તો ફિર સંસારમેં એસી ક્યા ખરાબી હૈ? જિસસે કિ સંત પુરુષ ઉસકે નાશ કરનેકે લિયે પ્રયત્ન કિયા કરતે હૈં?'** જુઓ! **'સંત પુરુષ ઉસકે નાશ કરનેકે લિયે પ્રયત્ન કિયા કરતે હૈં.'** એનું કારણ શું? અહીં ક્યાં સુખ નથી? અને સંસારનો નાશ શું કરવા મથે છે? સંત ધર્માત્મા પોતાનો આત્મા શુદ્ધ જ્ઞાનાનંદ સ્વરૂપ (છે) એની દૃષ્ટિ કરી અંતરમાં રમે છે અને પુણ્ય-પાપના ભાવનો નાશ કરવા ચાહે છે. પુણ્ય-પાપનો ભાવ નાશ થતા સંસારનો નાશ કરવા મથે છે. તો સંસારમાં સુખી થાય તો આવું શું કરવા નાશ કરવા (મંથન) કરવું જોઈએ? 'પોપટભાઈ'! સંત પુરુષ ધર્માત્મા સમ્યગ્દૃષ્ટિ જ્ઞાની એ આત્મામાં અંદર શુદ્ધ... શુદ્ધ... શુદ્ધ... શુદ્ધ... એકાકાર થઈને વિકારના ભાવોનો નાશ કરવા મથે છે અને ન્યાં સુખ હશે ભલે પણ અહીં સુખ ક્યાં નથી તે એવું મંથન કરે છે? એમ પૂછે છે. **'ઇસ વિષયમેં આચાર્ય કહતે હૈં - હે વત્સ'** ગુરુ કહે છે કે, હે શિષ્ય.

विपद्भवपदावर्ते, पदिकेवातिबाह्यते।
यावत्तावद्भवन्त्यन्याः,प्रचुरा विपदः पुरः।।१२।।

'અર્થ :- જબતક સંસારરૂપી પૈરસે ચલાયે જાનેવાલે...' શું કહે છે? 'સંસાર' શબ્દે પુણ્ય ને પાપ મારા એવો મિથ્યાત્વભાવ. સમજાણું કાંઈ? એનાથી એનો પગ. આ પેલું ચક્ર નથી થાતું? અરહટ... અરહટ. આ કૂવામાં (નથી મૂકતા)? ઉપરનું પાણી આમ નીકળે ને હેઠેથી ભરાય, ઉપર નીકળે ને હેઠેથી ભરાયય ઘડા, ઘડા ભરાય છે ને? આમ આખું ચક્ર (હોય). છપ્પનીયામાં બહુ હતાં. છપ્પનીયામાં પાણી ખુટ્યું હતું ને? તે બહુ અરહટ કરતાં જોયા હતા. તે દિ' દસ વર્ષની ઉંમર હતી ને. પાણી બહુ ખુટતા તે આ બિચારા ગરીબ માણસો (અરહટ) કરે. પાણી અહીં મોઢા આગળ આમ ઠલવાય. ઉપરનું ઠલવાય ને હેઠે ભરાય. અરહટ.

'સંસારરૂપી પૈરસે ચલાયે જાનેવાલે ઘટીયંત્રમેં એક પટલી સરીખી એક વિપત્તિ ભુગતકર તય કી જાતી હૈ...' એક પટલી જાય છે ત્યાં બીજી પટલી આવે છે. એક આપદા જાય ત્યાં બીજી આપદા આવે છે. સમજાણું કાંઈ? એક વિપત્તિ જાય ત્યાં બીજી વિપત્તિ તૈયાર હોય જ. સમજ્યા ને? પેલામાં જેમ પાણી ઠલવાણું ઉપરથી તો નીચેથી અનેક ઘડા ભરાણા પાછા. ઉપરથી આમ ઠલવાય, હેઠેથી ભરાય.

'તય કી જાતી હૈ કિ ઉસી સમય દૂસરી દૂસરી બહુતસી વિપત્તિયાં સામને આ ઉપસ્થિત હો જાતી હૈં.' એક આપદા (હતી) જ્યાં સ્ત્રીને દુઃખ હતું એ જ્યાં ટાળવા ગયા ત્યાં લક્ષ્મી ગઈ. લક્ષ્મી જ્યાં મેળવવા ગયા ત્યાં છોકરો મરી ગયો, છોકરો જ્યાં મરી ગયો (અને) જ્યાં બીજો છોકરો થયો ત્યાં શરીરમાં ક્ષય લાગુ પડયો.

મુમુક્ષુ :- ઇ તો કોઈની વાત છે, બધાને કાંઈ એવું નથી હોતું.

ઉત્તર :- ઇ અહીં કહે છે, પછી કહેશે કે, નહિ હોય તો આત્માનું એને ભાન નથી માટે દુઃખી છે. આ તો બહારની બહારથી વાત કરે છે. કહો, સમજાણું આમાં?

'વિશદાર્થ :- પૈરસે ચલાયે જાનેવાલે ઘટીયંત્રકો પદાવર્ત કહતે હૈં,...' પદાવર્ત-પગથી આમ ફરે. પગ મુકતો જાય ને આમ આમ ફરતું જાય. **'ક્યોંકિ ઉસમેં બાર બાર પરિવર્તન હોતા રહતા હૈ.'** વારંવાર પાણી નીકળે ને ભરાય. **'જૈસે ઉસમેં પૈરસે દબાઈ ગઈ લકડી યા પટલીકે વ્યતીત હો જાનેકે...'** દબાણી તો હેઠે ગઈ **'હો જાનેકે બાદ દૂસરી પટલિયાં આ ઉપસ્થિત હોતી હૈં,...'** ઉપરથી આવીને ઉભી રહે, આમ થાય.

'ઉસી તરહ સંસારરૂપી પદાવર્તમેં...' પરિભ્રમણના કાળમાં **'એક વિપત્તિકે બાદ દૂસરી બહુતસી વિપત્તિયાં જીવકે સામને આ ખડી હોતી હૈં.'** સમજાણું કાંઈ? એક જ્યાં ટાળવા જાય ત્યાં બીજી, બીજી જાય ત્યાં ત્રીજી... ચાલ્યા જ કરે હોળી. બહારમાં અનુકૂળ-પ્રતિકૂળતામાં સુખ છે નહિ. કહો, સમજાણું? 'ફાવાભાઈ'! બરાબર છે? જ્યાં પૈસા થયા ત્યાં શરીરમાં

રોગ, રોગ જાય ત્યાં બીજામાં (વિપત્તિ આવે). આમાં ક્યાં ધૂળમાંય સુખ નથી. 'મગનભાઈ'! શું હશે? આહાહા..! કલ્પના... કલ્પના છે, બાપા! અહીં આત્મા આનંદ છે એને ભૂલી અને ધૂળમાં ને પૈસામાં ને આપદામાં ને દુઃખમાં ને સુખ માને છો, બાપુ! તારી દૃષ્ટિમાં મિથ્યાત્વ છે. સમજાણું કાંઈ? બહારમાં ક્યાંય સુખ છે નહિ. એક પછી એક આપદા આવ્યા જ કરે છે. બહુ વિસ્તાર આમાં લખાણમાં નથી કર્યો. એટલો અર્થ જ સાધારણ કર્યો છે. સમજાણું? પૈસા જ્યાં આવે ત્યાં કોઈ સલવાડી નાંખે. કહો, બરાબર હશે? 'મલૂપચંદભાઈ'!

મુમુક્ષુ :- ......

ઉત્તર :- અરે..! ચાલ્યા ગયા. ન્યાં એમાંથી એં.. એં.. થઈ જાય છે. જુઓને પૂછો એના છોકરાને, પૂછો તો ખરા. એક મહિનો તો હમણા ખાટલે પડ્યો હતો. એની પાસે બે કરોડ રૂપિયા છે. 'પૂનમચંદ'. આ મીલ નહોતો લેતો? તમારે 'અમદાવાદ'માં આનો દીકરો. ધૂળમાં પણ સુખ નથી. પડ્યો હતો ખાટલે એં.. એં.. કરતો. ખુરશીમાં બેઠો હોય તો અંદર કલ્પના, હોળી સળગતી હોય. ન્યાં ક્યાં સુખ હતું ધૂળમાં? મફતનો મૂઢ માનીને બેઠો છે. સમજાણું કાંઈ?

એક ટળે ત્યાં બીજી (આવે). જ્યાં પૈસા થાય ત્યાં કહે, મારે ઓછા ને આને વધારે. એ હોળી સળગાવે પાછી. મારી પાસે પાંચ-દસ લાખ, વીસ લાખ અને આની પાસે પચાસ લાખ છે. ચાલીસ લાખની ખાધ. અમે બે સરખા ભાગીદાર, અમે સરખા પાંચ પાંચ લાખ વહેંચ્યા, આને બે પાંચ વર્ષમાં પચાસ લાખ થઈ ગયા ને મારે તો હજી પાંચ જ લાખ (છે). માંડ વ્યાજ કાઢીને એટલું ખાઈએ ને એટલું રહ્યું. આને થઈ ગયા પચાસ લાખ, (મારે) પીસતાલીસ લાખની ખાધ (છે). ખાધ સમજાણું? આમ ખાધ ભલે ન મળે. ખાધ બે પ્રકારના. એક આમ પચાસ લાખની મૂડી કહેવાતી હોય ને હોય દસ લાખની. એવા પણ હોય છે ને અત્યારે? ઘણા હોય છે, બધા જોયા છે ને અમને તો બધી ખબર છે. પચાસ લાખ કહેવાતા હોય અંદર દસ લાખ હોય, ચાલીસ લાખની ખાધ હોય પણ એમ ને એમ ટકાના વ્યાજે, બાર આના વ્યાજે (ચાલતું હોય). અત્યારે તો વળી મોઘું વ્યાજ થઈ ગયું પણ પહેલા ટકાના વ્યાજે નભાવતા, હોં! અંદર ખાધવાળા. આમ આઠ આના મળતા હોય. ટકા ટકાના વ્યાજે (લે). અત્યારે તો બહુ મોઘું (થઈ ગયું). આ તો જ્યારે ત્રણ આના બેંક આપતી ને તે દિ' ટકાના વ્યાજની વાત છે. સમજ્યા ને? આ તો બધું જોયું છે ને ખાનગી અમારી પાસે બધા આવેલા કેટલાય. આ પ્રમાણે ટકાના વ્યાજે લીધા પણ હવે કાંઈ પુરું પડતું નથી ને આ ફેઈલ થાશું બે દિ' પછી. એક પાંચસો રૂપિયા લેવા આવે દુકાનમાં નથી, મહારાજ! કાંઈક (કરો). અહીં પણ અમારી પાસે પૈસા છે?

મુમુક્ષુ :- દુઃખીયા લોકો તો આપની પાસે જ આવે ને!

ઉત્તર :- અહીં છે? બાપા! અમારી પાસે પૈસા અહીં છે? આહાહા..! કાલે જ એક

આવ્યા હતા. પંદર વર્ષથી અમે દુઃખી છીએ. બાપા! શું છે? અહીં તો આત્મધર્મની વાત છે, બાપા! સમજાય છે? અહીં કોઈ પૈસા-બૈસાની વાત નથી. આત્માનો ધર્મ વીતરાગ કહે છે એને ઓળખો અને આત્મામાં શાંતિ છે. એ વિના ત્રણકાળમાં ક્યાંય શાંતિ નથી. એ અહીં વાત છે, બાપુ! એ મંત્ર છે. બાકી કોઈ મંત્ર-બંત્ર પૈસા મળે ને તમારે શું કહેવાય? ફરક ને ફરક ને ધૂળ ફરક ને... મૂર્ખાઓ બધા ભેગા થઈને... પેલો દેનારો મૂર્ખો ને લેનારો મૂર્ખો. પૂર્વના પુણ્ય વિના એકેય પાય ત્રણકાળમાં મળે નહિ. 'હુન્નર કરે હજાર ભાગ્ય બિન મિલે ન કોડીય'

જુઓને! અત્યારે આ ભ્રમણા નથી ત્યાં 'મુંબઈ'માં? કોણ કહેતું હતું? ભાઈ! કોઈક એવો સાંઈબાબો આવ્યો છે. ... ચાલી નીકળ્યા છે માણસ. મુસલમાન ને જૈનો પણ ચાલી નીકળ્યા છે. ગાંડા તે કાંઈ ગાંડા.

મુમુક્ષુ :– વાણિયા તો હોશિયાર હોય.

ઉત્તર :– વાણિયાને ભાન ન મળે. વાણિયા કહેવા કોને? પેલો મુસલમાન. ગૃહીત મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવ માંસ ખાતો હશે. હવે કોણ જાણે બધા એવા સાગરિતોએ ચડાવ્યા છે.. હજારો માણસો, પચીસ પચીસ હજાર માણસ (જાય છે). એ દસ-પાંચ મિનિટ દર્શન દે. ઓહોહો..! ચાલી નીકળ્યું છે, કાલે 'પોપટભાઈ' કહેતા હતા. હજી આઠ દિ'થી છે, હોં! બે દિ' થયા, હજી છે કહે છે.

અરે..! ભાઈ! દુઃખી આ દુનિયા અને એમાં કોઈ આવો આપનારો નિકળી જાય, ધૂળેય આપે એવો નથી મફતમાં. મૂઢ મિથ્યા ભ્રમમાં પડ્યા છે. કાં તો પેલો 'જલારામ' આપી દે ને કાં તો પેલો બાવો આપી દે ને કાં 'સાંઈબાબા' આપી દે. મૂઢ જીવની મૂઢતા, એના માપ ન મળે. એટલું પાપનું મિથ્યાદૃષ્ટિપણું છે.

અહીં તો આચાર્ય કહે છે કે, સાંભળ તો ખરો આ પૂર્વના કોઈ પુણ્યને લઈને સામગ્રી મળે ને એમાં તું સુખ માન તો એક પુણ્ય જ્યાં ઘટ્યું ત્યાં બીજું આપદા આવશે, ત્રીજી આપદા આવશે. કારણ કે, જગતમાં તો પુણ્ય-પાપના ફળ એક પછી એક આવ્યા કરે છે. આત્મા પુણ્ય-પાપ વિનાની ચીજ એનું જ્યાં સુધી ભાન ને ઓળખાણ નહિ કર ત્યાં સુધી તારા દુઃખ મટશે નહિ. સમજાણું કાંઈ? કહો 'બાબુભાઈ!' બધા ઘણા કે ન્યાંય મહારાજ પાસે જાય પૈસા બહુ આવે છે. અહીં અમારી પૈસા અમારી પાસે તો આ આત્મા છે. સમજાય છે કાંઈ? કહો 'વિમલચંદજી' કેવા 'વસંતલાલજી' ક્યા? આહાહા..! અહીં કહે છે કે, ભાઈ!

'ઇસલિયે સમઝો કિ એકમાત્ર દુઃખોંકી કારણીભૂત વિપત્તિયોંકા કભી ભી અન્તર ન પડનેકે કારણ' દેખો! એક વિપત્તિમાં બીજી ને બીજીમાં ત્રીજી ને ત્રીજીમાં ચોથી ને ચોથીમાં હાલ્યા જ કરે છે એમાં ક્યાંય સુખ છે નહિ. **'યહ સંસાર અવશ્ય હી વિનાશ કરને યોગ્ય હૈ.'** સંસાર નાશ કરવા લાયક એમ સિદ્ધ કરે છે અહીં તો સમજાય છે કાંઈ? સંસાર શબ્દે

જેનાથી પુણ્ય-પાપ ફળે એવા જે શુભાશુભભાવ એ સંસાર છે એનો નાશ કરે છુટકો. સમજાણું કાંઈ? જ્યાં સુધી પુણ્ય ને પાપ કરશે ત્યાં સુધી એના ફળ અનુકૂળ-પ્રતિકૂળ મળશે ને પરિભ્રમણ કર્યા કરશે. વીતરાગ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ કહે છે કે, આ આત્મા એ પુણ્ય-પાપના ફળ રહિત, બંધન રહિત ને પુણ્ય-પાપના ભાવ રહિત એનું ભાન કરી સંસારનો નાશ થાય એ સિવાય કોઈ ઉપાય દુઃખના નાશનો છે નહિ. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? અંદરમાં કંઈક હોળી સળગતી હોય બહારમાં આમ દેખાતું હોય ને અંદર સડો કાંઈક હોય ને કાંઈક હોય કો'કને કાંઈક હોય 'મોહનભાઈ'! આ કો'કને કાંઈ નો હોય તો પણ એ પુણ્ય-પાપને પોતાના માનનારો આકુળતાને, દુઃખને, મિથ્યાત્વને સેવે છે લે. સમજાણું કાંઈ?

ભગવાનઆત્માની ઋદ્ધિ ચૈતન્યમૂર્તિ 'સિધ્ધ સમાન સદા પદ મેરો' એવું આત્માનું સ્વરૂપ અંતર ભરેલું આનંદથી પરમેશ્વર સાક્ષાત પરમેશ્વર સ્વરૂપ જ આત્મા છે. આહાહા..! ઇ પરમેશ્વર પરમાત્મા કેવળજ્ઞાની થાય ક્યાંથી થાય છે? બહારથી થાય છે ક્યાંય? ઇ અંદરમાં પડેલી શક્તિનો વિકાસ કરતાં પરમાત્મા થાય છે, કેવળજ્ઞાની પરમાત્મા 'બાબુભાઈ!' એ અંતર તત્ત્વ શું છે એને જાણવું નથી, એને જોવા, પ્રતીત કરવા, ઓળખાણ કરવાની દરકાર કરવી નથી ને બહારથી આ કરશું ને ધૂળ મળશે ને ધૂળ મળશે ને આ મળશે. હોળી મળશે ચાર ગતિને રખડવાની. 'પોપટભાઈ!' લ્યો!

અહીં તો કહે છે **'એકમાત્ર દુઃખોંકી કારણીભૂત વિપત્તિયોંકા કભી ભી અન્તર ન પડનેકે કારણ'** વિપત્તિ તો આવ્યા જ કરે જેમ ઓલું ઉપરથી ઠલવાયને હેઠેથી ભરાય એમ કંઈક એક જાય ત્યાં બીજું, બીજું જાય ત્યાં ત્રીજું હવે આ વિકલ્પની જાળ હોય લ્યોને વિકલ્પની જાળ જેમ પુણી સાંધ્યા જ કરે પુણીનો દોરો એક પછી એક આ રાગ આમ કરું... આ કરું... આ કરું... આ કરું... વિકલ્પ... વિકલ્પ... વિકલ્પ... પુણ્ય-પાપના રાગ-દ્વેષના વિકલ્પ એની જાળ તો સળગ્યા જ કરે છે. એ દુઃખ છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? પ્રતિકૂળ સંયોગ દુઃખ નથી, પ્રતિકૂળ સંયોગ દુઃખ નથી, નિર્ધનતા દુઃખ નથી, રોગ દુઃખ નથી એ મને થયું એવી પ્રતિકૂળતાની માન્યતા એને દુઃખરૂપ થાય છે. આહાહા..! કોણે કીધું સુખ છે ને દુઃખેય કોણે કીધું સાંભળ્યું શું આ અત્યાર સુધી. રોગ સુખેય નથી ને દુઃખેય એ તો જડની દશા છે.

આ જડ પરમાણુ માટી, ધૂળ તો અજીવતત્ત્વ છે આ. ભગવાને નવતત્ત્વ કહ્યાં એમાં આ અજીવતત્ત્વ છે. નવતત્ત્વ કહ્યાં ને ભગવાને જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આસ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ ને મોક્ષ. એમ આ અજીવ માટી તત્ત્વ જડ છે. આ.. આ બધું જુઓ! અજીવ પુદ્ગલ છે. હવે એમાં કાંઈ રોગ થયો એ તો જડની દશા છે. એમાં આત્માને દુઃખ ક્યાંથી આવ્યું? બસ! મૂઢ માને છે કે મને રોગ અને આને નિરોગ. એમ ભાગલા પાડીને મિથ્યાત્વભાવમાં દુઃખ માની રહ્યો છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા..! અને પૈસાથી સુખ, એ મૂઢ છે. શરીર નિરોગ મારું બસ સાંઢડા જેવું. સમજ્યા ને? પાંચ લાડવા ખાઈ જાય અઢી શેરના, શેર શેર ઘી પાયેલા.

તે શું છે પણ? એ... 'મલૂપચંદભાઈ!'

મુમુક્ષુ :– હવે નથી ખાતા.

ઉત્તર :– નથી ખાતા? પહેલા ખાતા હશે. કેમ ડોસા નથી આવ્યા આજ પાછા? ઠીક! બપોરે આવે છે એમ ને. શું સમજાણું કાંઈ? એક 'જટુભાઈ' ત્રણ ત્રણ લાડવા ખાતા, આવડા આવડા. 'જટુભાઈ' અત્યારે પછી આ જ્યારે પેલું થયું ને? ઘઉં, પેલા ખાણીયા ઘઉં. ખાણીયા ઘઉં સમજાય છે? 'ભાલ'માં ઘઉં બહુ થાય ને એ બળદ ખાય. બળદ ખાય એટલે એ છાણમાં કાઢી નાંખે, આખા ને આખા નીકળે સુકા જેવા. પછી એનો રોગ થઈ ગયો હશે, 'જટુભાઈ!'ને. વૈધ મોટા થયા લ્યોને. આવડા આવડા લાડવા ત્રણ ચડાવતા સરખાઈના. ઇ અત્યારે પેલા ઘઉંની રોટલી ખાય છે. ખાણીયા ઘઉં, હોં! બળદના છાણમાંથી નીકળેલા. બ્રાહ્મણ 'જટુભાઈ!' કીધું, આ? ઇ તો ભંગ્યાએ ભેગા કર્યા હોય ને પછી ધોઈ નાખીએ. ભાલમાં બહુ ઘઉં હોય ને પછી છુટા મુકે ને? ઘણા ઘઉં પાકે, ઓણ (આ વર્ષે) પણ બહુ પાક્યા. પછી પેલા બળદ ખાય તે છાણમાં, કસ અંદર રહી જાય, બાકીનું નીકળી જાય. પછી છાણમાં નીકળે ઇ ભંગ્યા ઘરે લઈ જાય. સાફ કરીને કોથળા ભરી લે પછી આવા હોયને જેને પચતું ન હોય એવા લઈ જાય ઈ. મીઠી પેશાબવાળા. ધૂળમાં પણ સુખ, સુખ નથી પણ ક્યાંય ક્યાંય કલ્પી માને છે. મારે આટલું તો સુખ છે, હોં!

મારા સાળાની વહુ બહુ હોંશીયાર છે. ઠીક હવે ઇ. ક્યાંનું ક્યાં માંડ્યું! તારે શું પણ? 'મલૂપચંદભાઈ'! મારા સાળાનો દીકરો એવો હોંશીયાર, વિલાયત જઈને પચ્ચીસ હજારની પેદાશ, મહિનાની પચ્ચીસ હજારની. પણ એમાં તને શું છે પણ? રાગ કરે છે તે દુઃખ છે તને. આના છોકરા તો એવા હોંશીયાર, આહાહા..! મૂઢ છો. બહારની ચીજમાં સુખ કલ્પે છો એ તો મિથ્યાત્વભાવ વીતરાગદેવ કહે છે. વીતરાગ પરમાત્મા, જેમાં સુખ નથી તેમાં સુખ માને તેને વિપરીત મિથ્યાદૃષ્ટિ કહે છે. પછી ભલે ગમે ઇ દયા-દાન ને વ્રત-ભક્તિને કરતો હોય તો દૃષ્ટિ મિથ્યાત્વ છે. સમજાણું કાંઈ? કેમ હશે? અરે..! શરીર આવું હોય પણ આ 'વસંતીલાલ' જેવું આમ ધોળુ, રૂપાળું, લઠ જેવું, માખણ જેવું (હોય), લ્યો! તે સુખ હશે કે નહિ? અરે..! ઇયળ પડે ન્યાં એમાં. આહા..! અરે..! પગમાં એવું દુઃખે છે, સબાકા મારે છે. પણ સારું દેખાય છે ને? ભાઈ! ઇ તમને ન ખબર પડે. આ સાંધા, એવા સાંધા દુઃખે છે, એમ કહે છે ને માણસ? આ એક પછી એક વિપદા સંસારમાં પડી છે, સુખ કે દિ' એમાં છે?

સંસાર જરૂર નાશ કરવા યોગ્ય છે. સંસાર એટલે? છે ને લીટી? ભગવાનઆત્મા આનંદસ્વરૂપ છે એનું અંતર અનુભવ દૃષ્ટિ, જ્ઞાન કરી પુણ્ય-પાપના ભાવ સંસાર છે, એ શુભ-અશુભભાવ સંસાર છે એનો નાશ કર્યે છુટકો છે. એ સિવાય સુખ ક્યાંય ત્રણકાળમાં નથી. કહો, સમજાણું કાંઈ? જુઓને! આ અહીં મકાન લીધું તે હજી પેલું કરવા, હજી લેવા પણ આવતા નથી,

... સલવાણા છે હજી કેટલાય. પત્યું નથી. મહિનો, દોઢ મહિનો ન્યાં શું કહેવાય ઇ? ફલાણું, ઢીંકણું. શું દસ લાખ થયા ને સો લાખ થયા. એમાં આત્માને શું પણ થયું? હોળી સળગ્યા જ કરે છે, એક પછી એક. 'મગનભાઈ!' આહાહા..!

दोहा - जबतक एक विपद टले, अन्य विपद बहु आय।
पदिका जिमि घटियंत्र में, बार बार भरमाय।।१२।।

એ પગમાં ઠલબ દાબે ત્યાં ઉપરનું ઠલવાય ને હેઠેનું ભરાય, એમ એક પુણ્યને જ્યાં દાબે ત્યાં જરીક બહાર આવે ત્યાં વળી બીજું પાપ થાય ત્યાં પ્રતિકૂળતા આવે. પાપ અને પુણ્યનો ચકરાવો અનાદિથી ચાલ્યો આવે છે. પુણ્યના ફળ ઘડીકમાં આવે, ઘડીકમાં પાપના આવે. એમ ને એમ ચોરાસીના અવતારમાં પુણ્ય ને પાપ કરીને ચોરાસીના અવતાર (કર્યા). સ્વર્ગમાં ગયો તો પણ દુઃખ છે. ધૂળ પણ સુખ ત્યાં નથી. ન્યાં કરોડો દેવાંગનાઓ છે. તે શું છે? ધૂળમાં સુખ છે ત્યાં? એ કલ્પના કરે છે કે આ ઇન્દ્રાણીઓમાં સુખ છે. એ કલ્પના ઇ જ એનું દુઃખ છે. સમજાણું કાંઈ? ઇ કલ્પના માને છે કે, આહાહા..! આને તો ઇન્દ્રાણીઓ સુખી. આમ સંપદા દેવલોકની દેખો. સુધર્મ દેવલોકનો બત્રીસ લાખ વિમાનનો સ્વામી શક્રેન્દ્ર ઇન્દ્ર છે. ભગવાનનો જન્મ આદિ થાય ત્યારે આવે છે ને મહોત્સવ કરવા ભગવાનને મેરુ પર્વત (ઉપર) લઈ જવા. બત્રીસ લાખ વિમાનનો સ્વામી, કરોડો ઇન્દ્રાણીઓ અને બે સાગરનું આયુષ્ય. (એનું) વિષયમાં લક્ષ જાય છે એ આકુળતા ને દુઃખ છે. આહાહા..!

ભગવાન અનાકુળ આનંદનો ભરેલો ભંડાર. અરે..! ઘરના ભાણા મૂકીને પરમાં ચાટવા જાય, એમ કહે છે. લોકો નથી કહેતા? એલા! ઘરે બાયડી સારી અને આ તું આ ભંગડીને જ્યાં-ત્યાં એંઠા ચાટવા જાય. એમ અહીં પરમાત્મા કહે છે કે, અરે..! તારા ભર્યા ભાણા તો અંદરમાં છે ને ભાઈ! એ અતીન્દ્રિય આનંદથી ભરેલો ભગવાન તું છો. અને એને ચાટવા જા. ધૂળ અને રાગ ને દ્વેષમાં સુખને ચાટવા જા. આ ભર્યા ઘર મુકીને ક્યાં જા છો તું? સમજાણું કાંઈ? પેલી તો બહારની વાત છે. વ્યભિચારી હોય તો એને કહે ને? એલા! ઘરે બાયડી આ પદમણી જેવી બાય, ખાનદાનની દીકરી, એને મુકીને જ્યાં-ત્યાં વાઘરીને ન્યાં ફરે છો. કોણ છો તું? સમજાય છે? ભાન વિનાનો. એમ અહીં ભગવાન કહે છે. અરે..! આત્મામાં આનંદ પ્રભુ છે ને! તારામાં અંદર ભર્યા ભાણા પડ્યા (છે). તું શાંતિનો સાગર છો પ્રભુ! અંદરમાં નજર તેં કરી નથી. આહાહા..! તને અંતર આનંદનો વિશ્વાસ આવતો નથી. આત્મા આનંદથી ભરેલું તત્ત્વ છે. કંઈ આનંદ બહારથી, ક્યાંયથી આવતો નથી. આહાહા..! અરે..! એવા ભર્યા ભગવાનને ભાળતો નથી અને જેમાં પુણ્ય-પાપ ને જેના ફળમાં જરીએ ગંધ પણ સુખ નથી, ત્યાં મૂઢ મિથ્યાદૃષ્ટિપણે માને છો. જરૂર તે સંસાર નાશ કરવા લાયક છે. સમજાણું કાંઈ?

સંસાર એટલે આ બાયડી, છોકરા એમ નહિ. બાયડી, છોકરા બિચારા એ તો પર

છે. ઇ ક્યાં (સંસાર છે)? તારા આત્મામાં સુખ છે, આનંદ છે તે ભૂલીને '**संसरणं इति संसारः**' એમાંથી ખસીને પુણ્ય-પાપના ભાવ (અને) મિથ્યાત્વભાવ કર્યો, એનું નામ ભગવાન સંસાર કહે છે. સમજાણું કાંઈ? બાયડી, છોકરા બિચારા પર છે. ઇ ક્યાં ગરી ગયા'તા અહીં? તું બેઠો હોય ને ઇ ચાલી જાય ને ઇ બેઠી હોય ને તું ચાલ્યો જા. ન્યાં ક્યાં તારામાં ગરી ગયા છે ઇ? સમજાણું કાંઈ?

વીતરાગ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ કેવળજ્ઞાની. સાક્ષાત તીર્થંકરો અનંત થઈ ગયા. વર્તમાનમાં બિરાજે છે. મહાવિદેહક્ષેત્રમાં સીમંધર પરમાત્મા તીર્થંકરદેવ આવે છે ને? 'બાબુભાઈ'! કે નહિ? વીસ વિહરમાન વર્તમાનમાં બિરાજે છે. મનુષ્યપણે છે અત્યારે. પાંચસો ધનુષ્યનો દેહ છે, કરોડ પૂર્વનું આયુષ્ય છે. વીસ તીર્થંકર બિરાજે છે, લાખો કેવળી બિરાજે છે. એ ભગવાનના મુખમાં એમ આવે છે કે, ભાઈ! તારામાં આનંદ છે ને ભાઈ! એ આનંદને ભૂલીને આ બહારમાં ક્યાં રખડે છો? એ બાયડી, છોકરા તારો સંસાર નથી. તારો સંસાર તારા સ્વભાવને ચુકી અને પુણ્ય-પાપના ભાવ ને એમાં ભ્રમણા કરી એ તારો સંસાર છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? '**संसरणं इति संसारः**'.

સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ! સિદ્ધ સ્વરૂપ આત્માનું. સત્ એટલે શાશ્વત આનંદ ને જ્ઞાનનો કંદ આત્મા. એમાંથી આ પરમાં સુખ, પરમાં દુઃખ, શરીર ઠીક હોય તો ઠીક, ન હોય તો ઠીક નહિ, એવી જે ભ્રમણા મિથ્યાત્વભાવ અને રાગ-દ્વેષ ભાવ (થાય) એને ભગવાન સંસાર કહે છે. નહિ તો પેલા કહે, બાયડી સુખ છોડ્યું એટલે સંસાર છોડયો. ધૂળમાં પણ છોડયો નથી, સાંભળને હવે. સંસાર કોને કહેવો તને ખબર પણ નથી. સમજાણું આમાં?

મુમુક્ષુ :– ....

ઉત્તર :– ..આ ભુલાવવા જેવું છે ને બાપુ! આ વસ્તુ જ એવી છે. આ તો વીતરાગ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરનો માર્ગ છે. જેને ઇન્દ્રો કબુલે, ગણધરો અનુભવે. સમજાય છે? આ કાંઈ કોઈ આલી-દુઆલીનો માર્ગ નથી. આ તો ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકરદેવ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર અનંત તીર્થંકરો થયા, વર્તમાન બિરાજે, અનંત તીર્થંકરો થશે. ભરતમાં થશે, ઐરાવતમાં થશે, મહાવિદેહમાં તો બિરાજમાન છે. આહાહા..!

ભાઈ! તું ભગવાનને ભૂલ્યો ને ભ્રમણામાં પડ્યો, કહે છે. તારા ભગવાનની મહિમા વીતરાગ કહે છે કે, વાણીએ પૂરી ન પડે એવો તું છો, ભાઈ! એવા આત્મામાં સમ્યગ્દર્શનરૂપી ધર્મ પ્રગટ કર્યા વિના પુણ્ય-પાપના ભાવમાં લાભ માનવો મિથ્યાત્વભાવ છે. અનુભૂતિ ભગવાનઆત્માની... આહાહા..! શુદ્ધ સ્વરૂપ, અનાકુળ આનંદ, એમાં અંતર એકાકાર થઈને આત્માના આનંદનો અનુભવ કરવો. એનું નામ ભગવાન સમ્યગ્દર્શન–ધર્મ કહે છે. સમજાણું કાંઈ? એ ધર્મ પ્રગટ્યા વિના સંસારનો મિથ્યાત્વનો નાશ થતો નથી. શું સમજાણું? સંસાર જરૂર... લ્યો!

'જબતક એક વિપદ ટલે, અન્ય વિપદ બહુ આય, પદિકા જિમિ ઘટિયંત્ર મેં, બાર બાર ભરમાય.' સ્વર્ગનો દેવ. કંઈ પુણ્ય કર્યા હોય આત્માના ભાન વિના, સ્વર્ગનો દેવ મરીને એકેન્દ્રિયમાં જાય. સમજાણું? બીજા દેવલોકનો ઇન્દ્ર તો નહિ એ તો સમકિતી છે. ઇન્દ્ર છે ને એ તો સમકિતી (છે). ઇન્દ્ર અને ઇન્દ્રાણીઓ બન્ને સમકિતી છે. એકાવતારી છે- એક ભવે મોક્ષ જનાર છે. શક્રેન્દ્ર અત્યારે સુધર્મ દેવલોકમાં છે ને? પણ એના બીજા દેવો જે બબ્બે સાગરની સ્થિતિવાળા (છે) એ મરીને ઢોરમાં એકેન્દ્રિયમાં જાય. આહા..હા.! અહીં પુણ્ય કર્યા હોય, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, શુભભાવ પણ માન્યો હોય એમાં ધર્મ. આત્મા અંતરથી રાગથી ભિન્ન છે એનું ભાન ન મળે. સમજાણું કાંઈ?

કે ત્યાં (બીજા દેવો કહે), આયુષ્ય પૂરું થયું હવે. માળા કરમાણી, માળા કરમાણી. શું છે? ભાઈ! દેવ! મરણનું ટાણું આવ્યું. ક્યાં? બધાય મરે છે અહીં તો. બધા દેવો મોટા અસંખ્ય, અબજ વર્ષ રહીને. તમે ક્યાં જાશો? કે હું ક્યાં જાઈશ? ઢોરમાં કે માણસમાં. આવા સુખ મુકીને આ માણસમાં નવ મહિના ઊંધે લટકીશ? રોવે છે કુદેવ. આત્મજ્ઞાન વિનાના, ભાન વિનાના પુણ્ય કરીને ગયા એની વાત છે. સમજાણું કાંઈ? એ રોવે, હોં! આમ. અરે...! આ ઇન્દ્રાણીઓ, આ દેવ, આ મુકીને મારું જવું? આ માતાના પેટમાં નવ મહિના ઊંધો લટકું? શ્વાસ પણ લેવાય નહિ. અર..ર..ર..! એ વિચાર કરતાં કરતાં એમ થાય, અરે..! આ કરતાં એકેન્દ્રિયમાં જઈએ તો ઠીક. લટકાય તો નહિ. એમ ભગવાન કહે છે, હોં! એવા વિચાર કરે ને મરીને એકેન્દ્રિયમાં જાય. પાણીમાં જાય, ફૂલમાં જાય (અને) પૃથ્વીમાં જાય. એકેન્દ્રિયે અવતરે. ક્યાં દેવ ને ક્યાં એકેન્દ્રિય? સંસારમાં તો એમ જ છે, એક આવે ને જાય. ન્યાં ક્યાં ધૂળમાં પણ નથી કાંઈ મફતનું. સમજાણું કાંઈ? આહાહા..!

અહીં ચક્રવર્તીનું છ ખંડનું રાજ હોય. લ્યો! ખમ્મા અન્નદાતા! સોળ હજાર દેવ સેવા કરતાં હોય. જ્યાં પૂરું થયું કે બીજે ક્ષણે સાતમી નરક. 'બ્રહ્મદત્ત' ચક્રવર્તી આવે છે ને? 'બ્રહ્મદત્ત' ચક્રવર્તી, બારમો છેલ્લો ચક્રવર્તી. મોટા સોળ હજાર દેવ તો સેવા કરે. હીરાના.. શું કહેવાય સુવાના? પલંગ, ઢોલીયા. હીરાના ઢોલીયા. એક એક હીરાની કીંમત કરોડની હોય. એ છેલ્લે સમયે કુરુમતિ... જા, સાતમી નરકે. રૌરવ નરકે પડ્યો છે અત્યારે, તેત્રીસ સાગરની સ્થિતિ. બાપા! એ તો સંસારના પડદા આવ્યા (અને) જાય. એક પડદો પડે ને બીજો આવે, બીજો જાય ને ત્રીજો આવે. ન્યાં ક્યાં ધૂળમાં સુખ હતું? સ્વર્ગ અને નરક બધા દુઃખરૂપ છે. આહાહા..! ઇ અહીં વાત કરે છે, હોં!.

'ફિર શિષ્યકા કહના હૈ કિ, ભગવન્! સભી સંસારી તો વિપત્તિવાલે નહીં હૈં,...' કેટલાક તો દેખાય છે બિચારા. પાંચ, પચાસ લાખ, કરોડ બે કરોડ મૂડી, બાયડી સારી, છોકરા સારા, મકાન-હજીરા દસ દસ લાખ, વીસ વીસ લાખના મકાન. પંખા ફરતા હોય માથે આમ... આમ... આમ... ચુરમાના લાડવા ખાતા હોય, શીખંડ-પુરી ને પતરવેલીયાના ભજીયા

ઊના ઊના આમ ખાતા હોય. બધા દુઃખી છે કે એવા કોઈ સુખી છે કે નહિ? એમ શિષ્ય પૂછે છે. કોઈ સુખી છે કે નહિ? બધા દુઃખી જ છે? **'સભી સંસારી તો વિપત્તિવાલે નહીં હૈ, બહુતસે સમ્પત્તિવાલે ભી દીખનેમેં આતે હૈં.'** એ.. 'પોપટભાઈ!' બધે તમે દુઃખ... દુઃખ..., આપદા.... આપદા... આપદા... કરો પણ કેટલાક તો એવા હોય કે આખી જિંદગી આપદા ન મળે. સમજાણું? અને બાયડી, છોકરા, કુટુંબ ધાર્યું (થાય). કોઈ હુકમ કરે ત્યાં એક બોલે તો પચ્ચીસ હાજર.

મુમુક્ષુ :– પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય..

ઉત્તર :– પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય મિથ્યાદષ્ટિને હોય નહિ. કહે છે કે, કોઈ **'વિપત્તિવાલે નહીં હૈ, બહુતસે સમ્પત્તિવાલે ભી દીખનેમેં આતે હૈં. ઇસકે વિષયમેં આચાર્ય કહતે હૈં.'**

फिर शिष्यका कहना है कि, भगवन्! सभी संसारी तो विपत्तिवाले नहीं है, बहुतसे सम्पत्तिवाले भी दीखनेमें आते हैं। इसके विषयमें आचार्य कहते हैं :-

दुरर्ज्येसुरक्ष्येण, नश्वरेण धनादिना।
स्वस्थंमन्यो जनः कोऽपि, ज्वरवानिव सर्पिषा।।१३।।

अर्थ :- जैसे कोई ज्वरवाला प्राणी घीको खाकर या चिपड़ कर अपनेको स्वस्थ मानने लग जाय उसी प्रकार कोई एक मनुष्य मुश्किलसे पैदा किये गये तथा जिसकी रक्षा करना कठिन है और फिर भी नष्ट हो जानेवाले हैं, ऐसे धन आदिकोंसे अपनेको सुखी मानने लग जाता है।

विशदार्थ :- जैसे कोई एक भोला प्राणी जो सामज्वर (ठंड देकर आनेवाले बुखार) से पीड़ित होता है, वह बुद्धिके ठिकाने न रहनेसे-बुद्धिके बिगड़ जानेसे घी को खाकर या उसकी मालिश कर लेनेसे अपने आपको स्वस्थ-नीरोग मानने लगता है, उसी तरह कोई कोई (सभी नहीं) धन, दौलत, स्त्री आदिक जिनका कि उपार्जित करना कठिन तथा जो रक्षा करते भी नष्ट हो जानेवाले हैं-ऐसे इष्ट वस्तुओंमें अपने आपको `मैं सुखी हूँ' ऐसा मानने लग जाते हैं, इसलिये समझो कि जो मुश्किलोंसे पैदा किये जाते तथा जिनकी रक्षा बड़ी कठिनाईसे होती है, तथा जो नष्ट हो जाते,स्थिर नहीं रहते ऐसे धनादिकोंसे दुःख ही होता है, जैसा कि कहा है- `अर्थस्योपार्जने दुःखं'

`धनके कमानेमें दुःख, उसकी रक्षा करनेमें दुःख, उसके जानेमें दुःख, इस तरह हर हालतमें दुःखके कारणरूप धनको धिक्कार हो'।

दोहा - कठिन प्राप्त संरक्ष्य ये, नश्वर धन पुत्रादि।
इनसे सुखकी कल्पना, जिमि धृतसे ज्वर व्याधि ।।१३।।

दुरर्ज्येनासुरक्ष्येण, नश्वरेण धनादिना।
स्वस्थंमन्यो जनः कोऽपि, ज्वरवानिव सर्पिषा।।१३।।

'અર્થ :– જૈસે કોઈ જ્વરવાલા પ્રાણી...' તાવ આવ્યો, તાવ. એ **'ઘીકો ખાકર...'** જુઓ ! તાવ એવો આવ્યો ને કાળો, કાળીયો તાવ નથી કહેતા? કાળીયો તાવ, શું કહે છે એને ? કાળો જ્વર. ધમ... ધમ... ધમ... એકકોર છ-છ, સાત-સાત ડિગ્રી. આમ ધાણી ફુટે એવું આમ ઊનું હોય, એવું ઊનું થાય છે. કાળીયો જ્વર એ ઘીને ખાઈને પછી એવું આમ લાગે, અરે..! ઘી લાવો, તાજુ ઘી લાવો આહાહા..! ખાઈએ કે ચોપડીએ. ઉપર ઘી ચોપડે. અરે..! મરી જાઈશ. ઘીને ખાઈને **'યા ચિપડ કર અપનેકો સ્વસ્થ માનને લગ જાય'** લ્યો! આપણે સુખી છીએ, જુઓ! ઘીનું ચોપડેલું (ખાઈએ છીએ). હવે મરી જઈશ હમણાં, સનેપાત લાગશે હમણાં. સમજાણું કાંઈ? લ્યો! કાળા જ્વર ઉપર ઘી ખાવું ને ચોપડવું એ સનેપાતના લક્ષણ છે. સનેપાત થાશે, મરી જઈશ હમણાં.

'ઉસી પ્રકાર કોઈ એક મનુષ્ય મુશ્કિલસે પૈદા કિયે ગયે...' એક વાત. લક્ષ્મી, બાયડી, છોકરા, માંડ માંડ કદાચિત્ થયા, એમ કહે છે. એકલા પૈસા નહિ, હોં! બધું. બહુ મહેનત કરી કરીને માંડ માંડ પૈસા થયા. ઇ પુણ્ય વિના ન થાય, હોં! મરી જાય તો પણ. એમાં છોકરો માંગતો હતો. સાંઈઠ વર્ષે છોકરો ન મળે. મહેનતું કરી માંડ માંડ છોકરો થયો. પછી છોકરો પરણે નહિ. એવો છોકરો ગાંડા જેવો નીકળ્યો. મૂડી બે, પાંચ, દસ, પચાસ લાખની. જ્યાં ત્યાં નાંખ્યા, પચાસ હજાર આપીને બાયડી રાખી. એકમાંથી એક કહે છે કે, **'અપને મુશ્કિલસે પૈદા કિયે...'** એવું કર્યું. **'તથા જિસકી રક્ષા કરના કઠિન હૈ...'** પાછું એને રાખવું કઠિન. મેળવવું કઠણ, રાખવું કઠણ. તો પણ નાશ થઈ જશે, કહે છે. તારા રાખ્યા રહેશે? પુણ્ય ચાલ્યું જાય. તું બેઠો હોય ને ઇ જાશે, કાં એ બેઠા હોય ને તું જાઈશ. થાય છે કે નહિ પણ? કેમ હશે? આહાહા..!

મુમુક્ષુ :– આ સાંભળીને કંઈ ખટકો લાગતો નથી.

ઉત્તર :– ખટકો લાગતો નથી એનું કારણ છે ને કે એણે આત્મા આનંદ છે તે તરફ કોઇ દિ' લક્ષ કર્યું નથી. તે દુઃખને કોની સાથે મેળવે? એક અનાજ હાથમાં હોય તો બીજા સાથે મેળવે કે, જો ભાઈ! આ બાજરો, આ બાજરો. આ મગના દાણા જેવો છે અને આ કાંઈક પોચો છે. પણ બીજો બાજરો નજરે પડ્યો નથી. આત્મામાં આનંદ છે, આત્મા અતીન્દ્રિય સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ છે. ભાન નથી. આનંદ અતીન્દ્રિય આનંદ આત્મામાં આનંદ એટલે શું? આનંદ તો બાયડીમાં હોય, છોકરામાં હોય, ધૂળમાં હોય. સાંભળને હવે મૂર્ખ. બાયડીમાં ને ક્યાં પૈસામાં ને ધૂળમાં બંગલામાં હતું? છે? આહાહા..! છોકરા એવા હોય કાં તો આવો હોય ને કાં તો ધૂળ હોય ને.. જુઓને! પેલો મોટો નહોતો? એક સરકાર, પેલો રાજા અઢી લાખની પેદાશ કલાકની. કુટુંબીએ ઉઠાડી મુક્યો. છાપામાં આવ્યું હતું ને? એક કલાકની

અઢી લાખની પેદાશ. એટલી પેદાશ. એનું રાજ નાનું પણ પેટ્રોલ નીકળેલું. પેટ્રોલના કૂવા. એક કલાકની અઢી લાખની (પેદાશ). એના ભાઈનો દીકરો, કાકાનો દીકરો હશે એને આણે કાઢેલો. એને બીક કે મારી નાંખશે કો'ક દિ' કાં મને કાઢશે. કુટુંબે ભેળા થઈને કાઢ્યો એને, કાઢી નાંખ્યો. રાજથી ઉઠાવી દીધો. એ તો પુણ્ય ફરે તો શું થાય? ચાલ્યા જ કરે. ન્યાં કેટલા પુણ્ય લઈને આવ્યો હોય? પૂર્વના પુણ્ય કેટલા હોય આ પ્રાણીમાં? થોડા ઘણા બે-પાંચ વર્ષ રહ્યો ત્યાં ભાગ્યું ભાગ્ય.

કહે છે, અજ્ઞાની એ માને છે. એક તો મુશ્કેલથી પેદા કર્યાં, જેને રક્ષા કરવું, એ રહેવું કઠણ છે પાછું. પુણ્ય વિના રહે નહિ. પુણ્ય ફરે તો ચાલ્યું જાય. છતાંએ ચાલ્યું જાય, ગરીબ થઈ જાય. હાય! હાય! નહોતું કહ્યું 'જયપુર'નું? 'માવજીભાઈ'! 'માવજી' 'માવજીભાઈ ઝવેરી' હોં ! આપણો 'વાંકાનેર'નો હતો ત્યાં 'જયપુર'માં. અમે (સંવત) ૨૦૧૩માં ગયા હતા ને! અમે હેઠે ઉતરેલા ત્યાં એક જણ ચાલતો હતો. મારી નજર એના પર ગઈ. સીત્તેર, પોણો સો વર્ષની ઉંમર અને ટાલ (હતી). એટલે આ મૂળ ગરીબ માણસ નથી લાગતો એમ લાગ્યું મારી નજર પડી એટલે. આ મૂળ ગરીબ નથી. ગરીબની શકલ નથી આની લાગતી. આ છે કોણ કીધું પોણોસો વર્ષનો? એટલે એનો ડ્રાઈવર કહે કે, ઇ 'માવજી' અહીં ઝવેરી હતો એનો દીકરો છે. 'માવજી ત્રિકમ' ઝવેરી બજારમાં ઝવેરીની દુકાન હતી એનો દીકરો છે. 'મહેન્દ્રભાઈ!' સાથે બેઠા હતા. 'મહેન્દ્રભાઈ' 'જયપુર'ના. અરે..! આ તો અમારો 'માવજી'નો દીકરો. મેં તો નાની ઉંમરમાં બહુ પૈસા આપ્યા હતા. વચલી ઉંમરમાં દુઃખી હતો. પોણો સો વર્ષ ને પગ ખાહડા આવા. એ બાપુ! એક પૈસા દેના, પૈસા દેના, એક પૈસા દેના એમ માંગતો હતો. ઝવેરીનો દીકરો! ઘડીકમાં ફરતા વાર લાગે છે. માને છે જાણે કે અમારી (ચીજ છે). તારી ક્યાં ચીજ હતી તે તારી પાસે રહે? ક્ષણમાં ભીખારી. માંગે તો આમ દેખ્યું હોય... ટાલ-બાલ બહુ ઊંચી, આમ ગૃહસ્થને ઘરે અવતરેલો પણ પછી થઈ ગયો ગરીબ, કાંઈ રહ્યું નહિ. આપ્યું કેટલું પહોંચે? અંતે ભીખારી થઈ ગયો, લ્યો! આહાહા..!

તમારા બાપુજી 'જેઠાભાઈ' એકવખત કહેતા હતા કે, 'મુંબઈ'માં કો'કના લગન થયા હતા. લગનમાં બેડાના લાણા કર્યા હતા. તે દિ', પહેલાની વાત છે, હોં! બેડાના લાણા. ઇ વહુને અઘેણી આવી. આના બાપુજી હતા 'બાબુભાઈ'!ના 'જેઠાલાલ સંઘવી' ઇ કહેતા હતા કે મારી પાસે આવ્યો હતો કે, ઘરે બૈરાને આમ છે અને હોસ્પીટલમાં લઈ જઈએ તો આ થાય એવું છે, કાંઈ સાધન નથી, કાંઈક આપો. પણ તારા લગનમાં આ હતું ને? 'જેઠાભાઈ!' કહેતા હતા. જેના લગને બેડા દીધા લાણામાં, આખી મોટી નાતને. ભાઈ! એ તો સંધ્યાની રાતડ છે. સમજાણું? છાયા-તડકો, છાયા-તડકો આવે ને જાય, આવે ને જાય. ઇ ક્યાં આત્મા નિત્ય છે એની પેઠે એ ચીજ છે. કહે છે, બહારની ચીજો સુખરૂપ લાગે છે. સમજાણું? પણ ઇ છે (નહિ). એનું એક તો મુશ્કેલથી પેદા કરવું. મુશ્કેલ એટલે પુણ્યથી

થાય છે પણ બહારમાં મહેનત કરે છે કે નહિ?

'જિસકી રક્ષા કરના કઠિન હૈ...' પાછું રાખવું કઠણ છે. બાયડીને રાખવી તાબામાં, છોકરાને રાખવા આજ્ઞામાં. ભારે કઠણ. આહાહા..! રાજાની રાણી હોયને ગરાસણી તો બોલી નાંખે. પાંચ કરોડનો તાલુકાદાર હોય. દરબાર સાહેબ! ધ્યાન રાખજો, હોં! અમે ગરાસણી છીએ. સર્પણી હોય ઇ તો. હાય! હાય! બહારનું સુખ દેખે અને અંદર પેલી બોલતી હોય આમ. ધ્યાન રાખજો, અમે ગરાસણી છીએ, દરબારજી! હા. એટલું કહે ત્યાં પેલાના રૂંવાટા ચડે અંદરથી. હાય! હાય! ઇ એમ કહે, અમે કાંઈ મફતમાં નથી આવ્યા.

એક જણી તો વળી એમ કહેતી હતી. સમજાય છે? દેરાણી-જેઠાણી બેને તકરાર થઈ. જેઠાણી આમ પૈસા લઈને આવી હશે, પૈસા દીધા હશે પાંચ, દસ હજાર, વીસ હજાર એના બાપે અને પેલીનું મફત થયું હશે. બેઈને થઈ તકરાર. (એક કહે), મફતની. (તો આ કહે), મફતની હું નથી આવી. મારા બાપે પચ્ચીસ હજાર દીધા છે. તું મફતમાં આવી છો. જુઓ! આ મૂર્ખાઈના તે કાંઈ ગામ જુદા હશે? મફતની હું નથી આવી. મારા બાપે પચ્ચીસ હજાર દીધા છે, તું મફતની છો. 'પોપટભાઈ!' દુનિયામાં શું ન હોય? એક બીજા બાયુ ટોણા માંડતી હોય ઘરમાં રસોડા વખતે જોયું હોય, બેને ન બને, દેરાણી-જેઠાણીને. એક વીંછીનો ડંખ એવો મારે, બીજી મારે, ત્રીજી મારે એ તો ચાલ્યા જ કરતું હોય, હોળી સળગતી (હોય). પછી કહે, અરે..! ભાઈ! જુદા પડો ને. હવે આ સળગી છે હોળી ઇ કરતાં. ધૂળમાં પણ અંદર સુખ નથી. એકલાને ન હોય આમાં, હોં! 'મોહનભાઈ'! એકલાને શું હોય? એકલો છોકરો હોય ને એકલી વહુ હોય. આ તો બે-ચાર છોકરા હોય એને (આવું બધું હોય). આહાહા..! તો પણ કહે છે કે, હરખાય હોય તો આવું તો દુ:ખ છે એને, એમ કહે છે. મુશ્કેલથી પેદા કરવું, રક્ષા કરવી ને **'ફિર નષ્ટ હો જાનેવાલે હૈં,...'** તો પણ રહ્યું રહે નહિ. ચાલ્યા જાય. બાયડી ચાલી જાય, પૈસા ચાલ્યા જાય, બધું ચાલ્યું જાય.

'ઐસે ધન આદિકોંસે અપનેકો સુખી માનને લગ જાતા હૈ.' મૂઢ. એવા મુશ્કેલથી પેદા કરવા, રક્ષા કરવી, નાશ થાય. એવા લક્ષ્મી, સ્ત્રી, મકાન, આબરૂ, પુત્ર એને **'અપને કો સુખી માનને લગ જાતા હૈ.'** એવી ચીજને સુખી અમે છીએ એમ માને છે. કહો, બરાબર છે કે નહિ? 'ફાવાભાઈ'! આહાહા..!

અમારે તો છોકરો સારો છે ને! બાપા! તમારે તો પાંચ-દસ હજાર ખર્ચવા તો વાંધો નહિ. આ ત્રણ લાખ, ચાર લાખમાંથી એક લાખ ખર્ચું તો? ઇ બોલશો નહિ, બાપુ! બહુ ન બોલશો. એ તો બાપ પણ ડાયો હોય કે એટલું બધું ખર્ચે નહિ. પણ આ ચાર લાખ પાપ કરીને મેં ભેગા કર્યા તો મને ચોથો ભાગ તો દાનમાં દેવા દે. પુણ્ય થાય, ધર્મ તો ક્યાં હતો એમાંય તે? નહિ હોં! પૂછ્યા વિના બાપુજી કાંઈક કરી નાખશો નહિ. હોં! ઝાઝા માણસમાં પાછું તમે વચન દઈ દો પછી અમારે છેદાવું પડે, હોં!. આહાહા..! એટલું જ

કહે. વધારે ખર્ચશો નહિ. લાંબી રકમ એક બીજામાં બોલવામાં જાય તો કોઈ વધારે ચડી જશે રકમમાં. તમારે અમુક સુધી બોલવું. બસ! પછી વધારે બોલવું નહિ. થઈ રહ્યું, લ્યો! જાણે નોકર એનો છે, લ્યો! આહાહા..!

'વિશદાર્થ :– જૈસે કોઈ એક ભોલા પ્રાણી...' સામજ્વર કીધું છે ને? જુઓને! **'જો સામજ્વર (ઠંડ દેકર આનેવાલે બુખાર)...'** ઠંડ દેકર એટલે શું? પહેલો ટાઢીયો આવે છે ને? ટાઢીયો આવી ને પછી આવે તાવ. એવો આવે. પહેલા કંપારી છૂટે ને! પહેલી આવે ને ટાઢ? શું કહે છે આપણે? ટાઢીયો આવે. બહુ ટાઢ આવે. ગોદડા ઢાંકો રે ઢાંકો ગોદડા. પછી એકદમ થઈ જાય ગરમ... ગરમ.. ગરમ... ગરમ... કાઢો કાઢો લુગડા. **'પીડિત હોતા હૈ, વહ બુદ્ધિકે ઠિકાને ન રહનેસે...'** બુદ્ધિનું ઠેકાણું ન રહે, **'બુદ્ધિકે બિગડ જાનેસે ઘી કો ખાકર...'** ઘી ખાય. સમજાણું? **'યા ઉસકી માલીશ કર લેનેસે...'** ઘીથી માલીશ કરો. સારા તાજા ઘી ભેંસના ને ગાયના લઈ માલીશ કરે. મરી જઈશ, ઘીના માલીશ ન હોય એને. **'અપને આપકો સ્વસ્થ-નીરોગ માનને લગતા હૈ,'** લ્યો! આપણે નીરોગ સ્વચ્છ છીએ એમ માનવા લાગે.

એમ **'ઉસી તરહ કોઈ કોઈ (સભી નહીં)'** કોઈ કોઈ જીવ **'ધન, દૌલત, સ્ત્રી આદિક જિનકા કિ ઉપાર્જિત કરના કઠિન...'** જુઓ! એક તો લક્ષ્મી મળવી મુશ્કેલ. દૌલત, દૌલત એટલે વધારે (ધન) આદિ. સ્ત્રી, દીકરા, મકાન **'ઉપાર્જિત કરના કઠિન તથા જો રક્ષા કરતે ભી નષ્ટ હો જાનેવાલે હૈં.'** ત્રણ બોલ લીધા. ઉપાર્જન કર્યા, રાખવા જાય પણ છતાં નષ્ટ થઈ જાય. પુણ્યનો ઉદય ચાલ્યો જાય તો બધું ફૂ..! એક જિંદગીમાં ત્રણ ત્રણ, ચાર ચાર વાર જોયા છે એકને. ત્રણ ત્રણ, ચાર ચાર. ઘડીકમાં ગરીબ, ઘડીકમાં પૈસા, ઘડીકમાં ગરીબ, ઘડીકમાં પૈસા. પછી વૃદ્ધાવસ્થા આવે. અરે..રે..! આ ગરીબાઈ જો જુવાનીમાં આવી હોતને તો સહન થાત, હવે નથી થતી. એમ પછી બોલે. ધૂળમાં પણ નથી. સાંભળને હવે. જુવાન અવસ્થામાં જો આ આવી હોત ને આ, તો સહન કરત પણ હવે આ સહન થાતું નથી. મોટી આબરૂ. શું કરવું? દીકરા, દીકરી સારે ઠેકાણે પરણાવેલા, અહીં ઘર ઘસાઈ ગયા. હવે ઇ આવે એને શું દેવું? શું કરવું? મુંજાઈનો પાર ન મળે. 'ન્યાલભાઈ!'! આહાહા..!

'ઐસે ઇષ્ટ વસ્તુઓંમેં અપને આપકો 'મૈં સુખી હૂઁ'...' જુઓ! એવી ઇષ્ટ વસ્તુઓમાં અપને આપકો મૈં સુખી હૂં, પોતાની મેળે માને મફતનો. મૂઢ. સુખી... સુખી... સુખી... બાયડી છે, છોકરા છે, બધું છે. કહ્યાગરા છોકરા એ કાંઈ આપણું કોઈ દિ' વચન તોડે એવું છે કાંઈ? 'પોપટભાઈ'! છ છ છોકરા, બૈરા. આમ પેલો બાપુજી બાપુજી કરે ને પાંચ પાંચ પચ્ચીસ લાખ રૂપિયા, હવે એને દુઃખી કેમ કહેવા? કહે છે.

મુમુક્ષુ :– દુઃખી પણ નથી ને સુખી પણ નથી.

ઉત્તર :– ના, ના દુઃખી છે. સુખો શેનો? કોણ કહે છે સુખી? આહાહા..! દસ દસ લાખના બંગલા. જુઓને! 'ગોવા'માં 'શાંતિલાલ' તમારો. એના મામાનો દીકરો 'ખુશાલ',

'શાંતિલાલ ખુશાલ'. ચાલીશ કરોડ! આના મામાના દિકરાને દસ દસ લાખના બંગલા છે. ધૂળમાં પણ નથી. હોળી છે ન્યાં. છોકરા આવા છે ને આવું આ છે ને ધૂળ આવું છે ને આ રૂપિયા નાંખવા ક્યાં? શું કરવું? હોળે હોળી સળગતી હોય પણ મૂઢ માને કે આપણા જેવા કોઈ સુખી નથી. બાદશાહી છે મારે તો ઘરે. મિથ્યાત્વ ભ્રમણા.

આત્મામાં આનંદ છે એની શ્રદ્ધાની ખબર ન મળે. આત્માની શાંતિનો સ્વભાવ તો આત્મામાં જ છે એની શ્રદ્ધા ને એનો વિશ્વાસ નથી અને આ ચીજોમાં એને વિશ્વાસ. પોતાનો વિશ્વાસ નહિ ને આ ચીજોનો વિશ્વાસ. કહો, આ સુખ... આ સુખ... આ સુખ... આ સુખ... કેટલા સુખના સાધન? તું સુખી ખરો કે નહિ એકલો? ના, ઇ હું નહિ. આ સુખ... આ સુખ... આ સુખ... તારે સુખના સાધન તો ઘણા તારે, પાર ન મળે. તારામાં સુખ ખરૂં કે નહિ? કે હું નહિ. હું સુખથી ખાલી. એ જ અહીં કહે છે, મૂઢ! તારામાં સુખ છે તને ભાન નથી. સમ્યગ્દર્શન ને સમ્યગ્જ્ઞાન વિના તને આત્મામાં આનંદનો સ્વભાવ અંતરમાં છે. એની તને ખબર વિના આ સુખ... આ સુખ... બધામાં કલ્પે છો એ બધા દુઃખના નિમિત્તો એને સુખ તું માને છો. એ તેં ભ્રમણા ઉભી કરી છે, ભ્રમણા જ ભવનું કારણ છે. સમજાણું કાંઈ?

'ઐસા માનને લગ જાતે હૈં,...' અમે સુખી છીએ, ભાઈ! સુખ સારું છે, મારે બાદશાહી છે.

'ઇસલિએ સમઝો કિ જો મુશ્કિલોંસે પૈદા કિયે જાતે તથા જિનકી રક્ષા બડી કઠિનાઈસે હોતી હૈ, તથા જો નષ્ટ હો જાતે,..' રક્ષા કરતા કરતા પણ રહેતા નથી. **'સ્થિર નહીં રહતે...'** એટલે કાયમ રહેતા નથી. લક્ષ્મી, બાયડી, છોકરા કાયમ રહે છે? ભગવાનઆત્મા કાયમ રહેનારો અંદર નિત્યાનંદ પ્રભુ છે. **'ઐસે ધનાદિકોંસે દુઃખ હી હોતા હૈ,'** એ ધનમાં કાંઈ છે નહિ. લ્યો! **'જૈસા કિ કહા હૈ - 'અર્થસ્યોપાર્જને દુઃખં૦''**

'ધનકે કમાનેમેં દુઃખ,...' દુઃખ હશે? અરે..! રાગ છે ને ન્યાં આકુળતા? આમ કરવું ને આને સંભાળો ને આને સંભાળો ને.. એમાં અત્યારના શું કહેવાય તમારે પૈસા? ઇન્કમ ટેક્ષ ને હોળીની વાત કેટલી સળગી છે! દસ લાખ પેદા થાય તો બતાવવા શી રીતે? દસ લાખ થાય ને ચોરાશી હજાર લઈ જાય લાખે. ઇ ચોપડા ફેરવવા પડે, કાં દસ પંદરના નામ પાડીને ભાગ પાડવા પડે. આહાહા..!

'ઉસકી રક્ષા કરનેમેં દુઃખ, ઉસકે જાનેમેં દુઃખ,...' લ્યો! ઇ જાય તો દુઃખ. **'ઇસ તરહ હર હાલતમેં દુઃખકે કારણરૂપ ધનકો ધિક્કાર હો.'** અહીં તો કહે છે. એવી લક્ષ્મીને ધિક્કાર હો. આત્માના આનંદમાં છે એને કહે છે કે, પ્રશંસા કર. આત્મા આનંદમૂર્તિ છે એની શ્રદ્ધા, જ્ઞાન કર. એ સિવાય બધું ધિક્કાર ધિક્કાર છે. એ પૈસાને ધિક્કાર છે, 'મોહનભાઈ'! લક્ષ્મી તો તારી તારામાં છે, ભાઈ! સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ, એની ઓળખાણ કર, શ્રદ્ધા કર. ત્યાં ધર્મ ને શાંતિ ને ત્યાં સુખ છે, બાકી ક્યાંય સુખ છે નહિ. વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)